

враховувати їх особистісні особливості. Крім того, необхідно забезпечити системний багатосторонній підхід, що враховує здійснення правового, соціального, педагогічного та психологічного впливу на всіх членів суспільства, особливо звертати увагу на формування у громаді правосвідомості, поваги до прав і свобод, толерантності та розвитку особистості.

Список використаних джерел

1. Запобігання та протидія домашньому насильству: Інформаційні матеріали для фахівців, які працюють з дітьми та молоддю в громадах. К.: Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики, 2018. 32 с.

2. Методичний посібник для фахівців, які впроваджують корекційні програми для осіб, які вчинили насильство в сім'ї / Мустафаєв Г. Ю., Довгаль І. І. Київ, 2011. 192 с.

3. Головкін Б. М. Сімейно-побутові конфлікти в системі детермінації умисних вбивств і тяжких тілесних ушкоджень: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. Х., 2003. 20с.

Ліщунова А. Р.,

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра за спеціальністю
«Правоохоронна діяльність», курсантка
2 курсу навчально-наукового інституту
№ 3 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, старший
науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем превентивної
діяльності та запобігання корупції
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

Мозоль В. В.

МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ТА ОХОРОНИ ПРАВ ЖІНОК В УКРАЇНІ

Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків» набрав чинності 01.01.2006 р., він надає визначення низці важливих понять, а саме: поняття як дискримінація за ознакою статі, позитивні дії, сексуальні

домагання тощо. В цілому, закон справедливо оцінюється експертами як декларативний, такий, що не передбачає ефективних інструментів і механізмів боротьби із гендерною дискримінацією.

Серед тих положень Закону, які все ж таки мають прикладне значення, слід відзначити такі:

- обов'язковість проведення гендерно-правової експертизи законодавства (ст. 4);

- обов'язковість відображення органами державної статистики показників становища жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства; такі статистичні дані мають бути невід'ємною складовою державної статистичної звітності (ст. 5). За низкою показників така статистична інформація дійсно збирається (наприклад, чисельність населення, рівень економічної активності, рівень зайнятості і безробіття, середня заробітна плата за видами економічної діяльності тощо) і може використовуватись під час судових розглядів для аргументації відповідної позиції.

- заборона роботодавцям в оголошеннях (рекламі) про вакансії пропонувати роботу лише жінкам або лише чоловікам, за винятком специфічної роботи, яка може виконуватись виключно особами певної статі, висувати різні вимоги, даючи перевагу одній із статей, вимагати від осіб, які влаштовуються на роботу, відомості про їхнє особисте життя, плани щодо народження дітей (ст. 17). Це, по суті, єдина конкретна норма, яка також підкріплена аналогічною заборонаю в Законі про зайнятість і в Законі про рекламу, завдяки чому органи державної влади здобули повноваження контролювати її виконання роботодавцями. Крім того, самі кандидати на посаду у низці випадків успішно оскаржували дії роботодавців, які безпідставно включали до оголошень вимогу щодо статі працівника.

Закон про забезпечення рівних прав також передбачає можливість оскарження дискримінації за ознакою статі та сексуальних домагань (ст. 22) і право на відшкодування матеріальних збитків та моральної шкоди, завданих унаслідок дискримінації за ознакою статі чи сексуальних домагань (ст. 23), однак не пропонує жодних спеціальних механізмів, інструментів, особливого порядку, просто відсилаючи до загального порядку оскарження, передбаченого процесуальним законодавством, і загального порядку відшкодування шкоди,

встановленого ЦК України, не розкриваючи ніякої специфіки й не конкретизуючи їх. Цим пояснюється низький рівень застосування положень Закону на практиці [1].

Аналогічні зауваження (щодо в цілому занадто абстрактного і декларативного характеру, відсутності ефективних механізмів і інструментів дії) справедливо лунають і на адресу Закону про протидію дискримінації. У ньому наводяться визначення таких понять як дискримінація, непряма дискримінація, пряма дискримінація, підбурювання до дискримінації, позитивні дії, пособництво у дискримінації, утиск. Як і Закон про забезпечення рівних прав, Закон про протидію дискримінації гарантує право на оскарження рішень, дій чи бездіяльності з питань дискримінації (ст. 14), відшкодування матеріальної шкоди та моральної шкоди, завданих унаслідок дискримінації (ст. 15), а також передбачає, що особи, винні в порушенні вимог законодавства про запобігання та протидію дискримінації, несуть цивільну, адміністративну та кримінальну відповідальність (ст. 16), але при цьому закріплено лише посилання на загальні норми, без обумовлення тієї чи іншої специфіки, пов'язаної із дискримінацією [2].

Потенційне порушення прав жінок, прояви дискримінації за ознакою статі є можливим у різних сферах відносин. Водночас, для підвищення ефективності реагування є потреба виділення певних сфер відносин, які характеризуються підвищеним ризиком. Сам характер окремих видів відносин зумовлює підвищений ризик порушення прав жінок, у тому числі через усталені в суспільстві стереотипи щодо соціальних ролей чоловіків і жінок.

Аналіз наявної практики, експертні й аналітичні дослідження у сфері забезпечення рівності за ознакою статі, дозволяють виділити ті сфери суспільного життя, де ризик дискримінації за ознакою статі, у тому числі поєднаною з іншими ознаками (інвалідність, належність до певної національності/етнічної групи, вік, тощо), за ознаками вагітності, годування груддю, родинного статусу, сімейних обов'язків, та/або іншого порушення прав жінок є найбільш високим/вірогідним. Це, зокрема, сімейні відносини, трудові, відносини щодо окремих видів соціального забезпечення, відносини, пов'язані із доступом жінок до політики, зокрема, застосування так званих гендерних квот на виборах тощо. Крім

того, як свідчить практика, окремі різновиди правопорушень і злочинів мають гендерну обумовленість – їх жертвами в переважній більшості випадків виступають жінки. Йдеться про домашнє насильство, звалтування, торгівлю людьми тощо. Відповідно, такі випадки потребують особливої уваги в аспекті необхідності застосування гендерно чутливого підходу [3].

Прикладом таких сфер, зокрема, є:

1. Захист і сприяння реалізації прав уразливих груп жінок і дівчат (жінки з ВІЛ/СНІД, жінки з інвалідністю, жінки з числа ВПО, жінки, задіяні у секс-індустрії, жінки-ЛБТІК, сільські жінки, жінки у місцях позбавлення волі, жінки похилого віку, ромські жінки тощо), приділяючи основну увагу таким питанням як бідність, неграмотність, насильство, неоплачувана робота, включаючи догляд за членами сім'ї, доступ до медичного обслуговування, житла, соціальної допомоги і економічної підтримки, занятості.

2. Права жінок і дівчат, у тому числі з уразливих груп населення, у зоні конфлікту. Увага має приділятися, серед іншого таким питанням як: захист жінок і дівчат від насильства, у тому числі сексуального, доступ до медичних послуг, освіти, соціального забезпечення, участь жінок у прийнятті рішень тощо.

3. Права жінок і дівчат в окремих сферах життєдіяльності:
дискримінація у системі освіти;
дискримінація у сфері зайнятості, у тому числі поширеність сексуальних домагань;
дискримінація під час надання медичних послуг;
дискримінація у сфері забезпечення житлових умов;
дискримінація в органах системи юстиції;
дискримінація у доступі до послуг та у проведенні вільного часу.

3. Права жінок у сфері зайнятості (відмова у працевлаштуванні, недопуск жінок до небезпечних і важких робіт, відмова у працевлаштуванні / недопуск вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, до роботи, яка передбачає відрядження, справи про недопуск таких жінок до відряджень, відмова у працевлаштуванні / недопуск жінок до роботи, яка передбачає нічні зміни тощо; розміщення оголошень про роботу (наявність вакансії) із зазначенням статі).

4. Попередження і реагування на випадки сексуальних домагань на роботі і за місцем навчання. Так, зокрема,

відповідно до Закону України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків» передбачає: сексуальні домагання – дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні зауваження) або фізично (доторкання, поплескування), що принижують чи ображають осіб, які перебувають у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування; Роботодавець зобов'язаний: ...вживати заходів щодо унеможливлення та захисту від випадків сексуальних домагань та інших проявів насильства за ознакою статі. Однак сьогодні практично відсутня практика виконання відповідних положень законодавства.

5. Розміщення реклами, яка містить сексизм та/або є такою, що принижує осіб жіночої або чоловічої статі. Згідно із абз. 7 ч. 2 ст. 17 Закону України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків»: Роботодавцям забороняється в оголошеннях (рекламі) про вакансії пропонувати роботу лише жінкам або лише чоловікам, за винятком специфічної роботи, яка може виконуватися виключно особами певної статі, висувати різні вимоги, даючи перевагу одній із статей, вимагати від осіб, які влаштовуються на роботу, відомості про їхнє особисте життя, плани щодо народження дітей.

Отже, запровадження ефективної політики рівноправності передбачає наявність правової бази забезпечення фактичної рівноправності жінок і чоловіків, механізму захисту від дискримінаційного ставлення до себе як жінками, так і чоловіками. Створення національного механізму забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, як сукупності засобів реалізації ними своїх прав і можливостей, має відбуватися насамперед через формування гендерного законодавства.

Список використаних джерел

1. Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 р. № 2866-IV (поточна редакція від 07.01.2018 р.). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2005. № 52. Ст. 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>

2. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 06.09.2012 р. № 5207-VI (поточна редакція від 30.05.2014 р.). *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 32. Ст. 412. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>.

3. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві. Центр соціальних експертиз Інституту соціології НАН України, Програма розвитку ООН в Україні. К. : ВАІТЕ, 2017.

Лагодич Т. П.,

здобувач вищої освіти магістра 2 курс
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем
превентивної діяльності та запобігання
корупції навчально-наукового інституту
№ 3 Національної академії внутрішніх
справ *Федоровська Н. В.*

ОСОБЛИВОСТІ РЕПРОДУКТИВНОГО НАСИЛЛЯ

Насильство щодо жінок, особливо з боку інтимного партнера, і сексуальне насильство над жінками є серйозною проблемою охорони здоров'я та порушенням прав людини.

Згідно з опублікованими ВООЗ оцінками, приблизно кожна третя жінка (30%) у світі протягом свого життя зазнає фізичного та/або сексуального насильства з боку інтимного партнера або сексуального насильства з боку іншої особи.

Найчастіше це насильство з боку інтимного партнера. У всьому світі майже третина (27%) жінок віком від 15 до 49 років, які перебували у відносинах, повідомляють про те, що протягом життя зазнавали фізичного та/або сексуального насильства у тій чи іншій формі з боку свого інтимного партнера.

Насильство може негативно відобразитися на фізичному, психічному, сексуальному та репродуктивному здоров'ї жінок та в деяких обставинах пов'язане з підвищеним ризиком інфікування ВІЛ [1].

Сфера охорони здоров'я покликана відіграти важливу роль у наданні комплексної медико-санітарної допомоги жінкам, які зазнали насильства, і служити відправною точкою для направлення жінок до інших служб підтримки, послуг яких вони можуть потребувати, однак, насилля щодо жінок може починатись саме з цього моменту.